

megfosztja azt minden támasztópontjától, már pedig épen itt, az idegen nyelveknél, hiányzik a legtöbbször a szakszerű ellenőrzés.

Hogy milyen lesz a francia nyelv tanításának fejlődése, az eddigiekből láthatjuk. A klasszikus alap majd teljesen kiszorul s mindenütt a modernnek lépnek előtérbe. A módszert illetőleg valószínűleg visszafejlődés áll be. A nyelv logikus tanítása, a nyelvtan, amelynek ma a hamupipőke szerepe jutott, részben visszakapja régi jogait, de a direkt módszer alapján. Az óraszámokat a VI. osztályban fel kell emelni, a házi dolgozatokat pedig teljesen el kell hagyni.

OTROK MIHÁLY.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— A természetrajz tanítása 1777/8-ban indult meg tudvalevőleg a magyarországi gimnáziumokban, az 1777. évi Ratio Educationis rendelkezései értelmében. Ennélfogva 1778. évi március és április hónapokban már felterjesztették a kerületi tanulmányi főigazgatók az I. félévi vizsgálatokon a természetrajzból feladott kérdéseket. Az alábbiakban szó szerint közlöm az Országos Levéltár idevágó irataiból (Helyt. Tan. Distr. Bud. 1778. No. 4.) a kalocsai, akkoriban kegyes-tanítói rendi gimnázium I. osztályában feladott vizsgálati tételeket, melyek azért is nagyon érdekesek, mert magyar nyelven vannak megfogalmazva.

A grammatika legkisebb klassisában levő ifjúságnak oskolában tett előmenetelének megmutatása. A melyet az ifjúság neveléséről egymás között tett beszélgetés után Kalotsán az Ahétatos Oskolákban M. D. CCLXXVIII-nak harmadik holnapjában közönséges helyen megmutatott...

Az állatoknak Historiájából: I. Mit értünk az Égnek neve alatt, és méltó dolog-é, hogy mi az égnek az ő mivoltáról valamit tanúyunk? II. Mit használ az Ég és ember nemeségének megfontolása? III. Oly közel vannak-é egymáshoz a tsillagok, amind nekünk tetszenek, és messze vannak é mi tőlünk a tsillagok? IV. Nagyok-é a tsillagok, minek neveztetnek az Szent Írásban, és hány Plánéták vagynak? V. Millyen az Föld, mikor és miért szenved a Hold fogyatkozást? VI. Hány órák alatt fordul meg a Nap a föld körül? (Ez 1778-ban volt!) mitől világos a Hold, a föld, és mitől meleg? VII. Mitsoda az levegő ég, és miért meszire kéznek látzatik? VIII. Honnat vagyon az Harmat, köd, és mi hasznát veszük a Levegő égnek? IX. Szükséges-é, és miből származik az esső? X. Hányféle az föld, és mi hasznát veszük az Hegyeknek? XI. Hány főindulati vannak az embernek,

és honnat lehet megesmérni, mitsoda indulatban légyen valaki ? XII. Miből léznek az állatok, és miféle állatok leginkább szaporodnak ? XIII. Hány félék az oktalan állatok, és hányféleképen mozdulnak ? XIV. Hányféleképen élnek az oktalan állatok ? XV. Mivel ékesítette fel a természet az állatoknak fejét, és hányféle fogok van ? XVI. Hányfélék az Ökrök, Juhok, Kuttyák, és miféle tulajdonsága vagon mindeniknek ? XVII. Mitsoda állat az Krokodilus, Elefánt, és mi szokta őket megölni ? XVIII. Mitsoda állat az Orosz leány, Tigris, Medve, Róka, Farkas, Nyúi és Tüskés Disznó ? XIX. Minemű állat a Nilus vízében termő ló, Majom, Matska, Szarvas, Vadketske, Teve, Vidra ? XX. Mitsoda különbözés vagon az Bival, és Ökör, Szarvas, Óz, Vad és Szelid Ketske között ? XXI. Miről lehet megesmérni a tiszta állatot a négy lábú és tollas állatok közül ? XXII. Mitsoda különbözés van a ló, szamar, magyar és német juh és ketske között ? XXIII. Mivel különböznek az házi Majorságok ?

Közli: *Fináczy Ernő.*

*

— **Tanítóképzők szakfelügyelete.** Az 1876. évi XXVIII. t.-c.-nek azt a felhatalmazását, hogy a vallás- és közoktatásügyi minister, a tanfelügyelők administratív hatáskörének érintetlenül hagyása mellett, «egyes szakértőket az iskolák szakszerű vizsgálatával bízhat meg», és a mely fölhatalmazás az iskolai munka intensitásának kárára egy negyedszázadon át fölhasználatlanul maradt, most mind szélesebb körben kezdi érvényesíteni *Berzeviczy* minister. Előbbi számunkban adtunk hírt arról, hogy a minister a polgáriskolák szakfelügyeletét, amit még elődje kezdeményezett, életbe léptette. Ujabbán a tanítóképzők szakfelügyeletét kezdeményezte, megbízván 1905. évi 14861. sz. rendeletével öt szakembert ezzel a functióval. A rendelet *Sebestyén Gyula*-hoz, az Orsz. Közokt. Tanács titkárához van intézve, aki mint az állami tanítóképzők ministeri biztosa már évek óta hasonló functiót teljesít. A szakfelügyelői utasítás még nem adatott ki, de a hatáskör eléggé körvonalazva van már azáltal, hogy ez nem administratív hatáskör, és hogy a rendelet a szervezet céljául «a tanítóképzés tanulmányi ellenőrzését, irányításának egységessé és intensivebbé tételét s annak révén az általános szellemi nívó emelését» tűzi ki. Egyebekben pedig a *Sebestyén Gyula* gazdag tapasztalata fogja megadni épen az irányítás egységét a szakfelügyelők körében is. Megbizattak: az összes állami tanító- és tanítónőképző intézetekre *Sebestyén Gyula*, a protestans intézetekre *Dr. Kiss Áron*, a többi felekezeti tanítóképzőkre *Láng Mihály* és a tanítónőképzőkre *Scherer Sándor*, az összes tanítónőképzők gazdasági és kézimunka oktatására *Végessné Bogya Irma*.

Dr. Kiss Áron Sebestyén Gyulával «közös megállapodás» szerint, a másik három a Sebestyéntől vett «irányítás» szerint fog eljárni.

*

— **Fürdőkonviktusok tanulók számára.** A szünidei gyermektelepeknek már több év óta hasznosan működő intézménye mellé mint üdvös kiegészítés szegődik a szünidei fürdőkonviktusok intézménye, amelyet *Kemény Ferenc* indítványára a Középisk. Tanáregyesület kezdeményezett. Az egyesület 500 koronát adott az alapfelszerelés költségeire s ezzel a Kemény Ferenc elnöklete alatt működő előkészítő bizottság már meg is kezdte a szervezést egyelőre két fürdőhelyen. Úgy, hogy a folyó évben már Csizen (skrofulozus betegeknek) és Bártfán (klimatikus hely) megnyílik a konviktus a jelentkező tanulóknak. A konviktusok tanári felügyelet alatt állanak s napi 3 korona díjért teljes ellátással és gyógykezeléssel látják el a tanulókat. A jelentkezők 4 heti turnusokra vétetnek fel, egyik turnus júliusban, a másik augusztusban lesz. Az előkészítő bizottság fölhívja a középiskolák igazgatóságait, hogy a szülők figyelmébe ajánlják az ügyet, s a jelentkezők számát jelentsék be az előkészítő bizottság elnökének (Budapest, VI. Bulyovszky-utca 26.). Ugyanide küldhetők adományok is a konviktusok segélyezésére. Az ügyet a megérdemelt kedvező fogadtatásban részesítették a tanári karok. A Debreceni Prot. Lapban láttuk erre vonatkozólag az ottani középiskolák igazgatóinak közös felhívását, még pedig azt is láttuk benne, hogy e humanus ügyben nem szorítkoznak a középiskolák szűkebb értelmezésére, amennyiben a fölhívást a gimnáziumi és reáliskolai igazgatókon kívül a tanítóképző intézeti, felső kereskedelmi és polgáriskolai igazgatók is aláírták.

*

— **Az V. nemzetközi lélektani congressus** folyó évi április 26—30-ig Rómában fog megtartatni. Tiszteletbeli elnökök: Orlando közoktatásügyi és Tittoni külügyminiszterek. A tervező bizottság tagjai: Luciani, Sergi, Tamburini, Sante de Sanctis, Ferrari és Luccio tanárok. A nemzetközi bizottságban többek között Baldwin, Binet, Bourdon, Brentano, Ramon y Cayal, Ebbinghaus, Ehrenfels, Flechsig, James, Janet, Külpe, Ladd, Lehmann, Lipps, Mosso, Münsterberg, Richet, Titchener, Wundt neveit olvassuk. A szakosztályok a következők. I. Kísérleti lélektan. II. Entrospectiv lélektan. III. Pathologiai lélektan. IV. Bűnügyi, pädagogiai és szociális lélektan. Ez utóbbi keretében James Sully a psychologia és pädagogia viszonyának, Flairnay pedig a vallás lélektanának előadója. Hazánkból hír szerint dr. Pikler Gyula és dr. Ranschburg Pál jelentettek be előadásokat.

p.

*

— **A tanítónők ügye.** A német tanítóegyesület kitűzte e kérdés tárgyalását s a Deutsche Schule 1905. 1. füzeté a következő irányelveket, illetőleg kérdőpontokat állítja fel:

I. A kérdés *pædagogiai* jelentősége:

1. Mily jelentősége van a női befolyásnak a nevelésben általában és fel lehet-e tenni e befolyást a családi köteléken kívül álló tanítónő részéről is?

2. Szükséges és kívánatos-e, hogy a családi neveléssel párhuzamos iskolai nevelésben is tér nyíljon a női befolyásnak és ha igen, mily viszonyban legyen ez általában a férfiak által végzett neveléssel?

3. Mily *pædagogiai* jelentőséget lehet tulajdonítani a tanítónők oktató és nevelő munkájának épen a népiskolában, ha meggondoljuk, hogy közülök csak egy töredék járt népiskolába, holott a tanítók közül rendszeren mindenik?

4. Mit lehet mondani a tanítónők nevelő munkájáról a fiúiskolákban?

5. Lehetséges és kívánatos-e, hogy a leánynevelést kizárólag nőkre bízzák?

6. *Pædagogiai* szempontból tanácsos-e, hogy a tanítónők az iskola igazgatásával megbizassanak?

II. A kérdés *gazdasági* jelentősége.

1. Mi a jelentősége a tanítónők alkalmazásának az állam, illetőleg a község háztartására nézve?

2. Az ezek alkalmazása által felidézett versenynek milyen hatása lenne a tanítótság társadalmi emelését illető törekvésekre, kivált ha számba vesszük, hogy a tanítónők száma utóbbi időben mindenütt nagyon megnövekedett?

III. A kérdés *általános, társadalmi* jelentősége:

1. Alkalmos-e a tanítónői pálya arra, hogy a női mozgalom törekvéseit elősegítse, különösen pedig

a) megfelel-e ez a pálya a női természet szellemi és testi sajátosságának és munkabírásának?

b) teljesen kizárt-e a benső összeütközés a tanítónő elé hivatása által állított korlátok és ama törekvések között, melyek a női mozgalom céljait szolgálják?

2. Vajjon a tanítónőket, kiknek többsége születésére és nevelésére nézve távol áll azoktól a köröktől, melyekből a népiskola növendékei valók, lehet a magasabb műveltség ép oly természetes közvetítőinek tekintenünk a nép széles rétegeivel szemben, amilyen a tanítótság, melynek tagjai túlnyomó részben ezekből a körökből származnak?

— E kérdések némely részére egyszerűen meg lehet adni azt a

feleletet, amely a közfelfogásnak megfelel, de nyilvánvaló, hogy az egész ügy megítélésében e szempontok csakugyan alkalmasok az irányításra.

i. s.

HAZAI IRODALOM.

Pædagogiai program-értekezések. (Tanító(nő)-, óvónőképző-intézetek értesítői).

A tanítóképző-intézetek és a velök rokonzóló iskolák kétségkívül nagy mértékben rendelkeznek azokkal a feltételekkel, amelyek a pædagogiai irodalom műveléséhez szükségesek. Semmiféle más iskolában sem veszi körül oly mindenoldalúlag fejlett pædagogiai légkör a működő tanárt, mint a tanítóképzőkben. Itt van legtöbb alkalom a tanulói élet megfigyelésére, a pædagogiai elvek kipróbálására, oktatási eljárási módok kiismerésére; itt van a legtöbb anyag tapasztalatok gyűjtésére, esetleg kísérletezésre.

E kedvező körülmények dacára épen nem állítható, hogy a tanítóképző-intézetek értesítőiben nagy számmal találkoznának pædagogiai értekezések. Ennek okát nemcsak az anyagi eszközök elégtelenségében, vagy a tanárok nagy elfoglaltságában látom, hanem abban is, hogy pædagogiai irodalmunk az ily termékekről mindeddig nagyon csekély tudomást vett. A tudományos irodalom minden ágának és fajtájának szüksége van ösztönzésre; csak ekként indulhat meg élénkebb szellemi munka, elevenebb tevékenység az illető területen. Csak ha észreveszik az író — történjék ez akár egyszerű ismertetése, akár tárgyilagos bírálat alakjában — buzdul fel új feladatokra s netán kedvező helyzetének kiaknázására.

Kétségkívül baj azonban az is, hogy míg más iskolák a tanulmányozással járó költségek megterítésén felül néha még megfelelő jutalomdíjban is részesítik az értesítőikben közölt értekezések íróit, addig a tanítóképző-intézetekben erre rendszerint nem jut költség. Sokszor még a kinyomatás költségeire sincs megfelelő összeg. S így a tanítóképző-tanár, ha valamit ír, értekezését szivesebben küldi szaklapokba.

Pedig hol van inkább helye a pædagogiai értekezéseknek, mint a tanítóképző-intézetek értesítőjében, amelyet az intézet kötelékébe tartozó növendék is és az életben már künn működő volt tanítvány is szivesen elolvas, mert tanára írta és tovább tanul rajta.

Az alábbiakban dr. Weszely Ödönnek a középiskolai pædagogiai programmértekezésekről e helyen közölt ismertetéséhez hasonlóan a tanító(nő)- óvónőképző-intézetek értesítőiben habár szórványosan meg-